

Gelenek ve Modernlik İlişkisi Bağlamında Türkiye'de Ziyaret Olgusuna Sosyolojik Bir Bakış (Keçeci Baba Örneği)

Y. Mustafa KESKİN*

ABSTRACT

Our country has kept a transition process in every field from traditional to the contemporary society.

This process, of course, makes some changes indispensable. The most characteristic appearance these changes is the "traditional religion". From this aspect, the subject of our study includes the case of visit "pilgrimage" which forms the relation of tradition and modern.

Keywords: Tradition, Contemporary, Visit (Pilgrimage) Religion, The public religion, The official religion, Belief, Worship

GİRİş

Ülkemiz toplum yapısının gelenekselden modern bir yapıya dönüşme sürecinin alabildiğince hızlanan temposu karşısında, geleneksel dîni inanç ve pratiklerin yaşamımızın her alanında geri plana itildiği, hatta giderek kaybolmaya yüz tuttuğu şeklindeki varsayım, oldukça kabul gören bir yaklaşımdır. Bu varsayım, ilk bakışta doğru olarak kabul edilse bile, toplumumuzun sosyal hayatı üzerine yapılacak bilimsel araştırmalar, geleneksel dîni inanç ve pratiklerin modernleşme süreci karşısında kaybolmak şöyle dursun bilakis, yeni formlarla "yeniden inşa" süreci çerçevesinde modernliğe ayak uydurarak varlıklarını sürdürdüklerini ortaya koyacaktır.

Anadolu, çok eski devirlerden günümüze kadar birbirinden farklı birçok kültür, medeniyet ve dine ev sahipliği yapmış; bunun sonucunda da, doğal olarak, eşsiz çeşitlilikte bir inanç örüntüsüne sahip olmuştur. Bu durum, "geleneksel din", "halk dini", "halk İslamı" veya "Volk İslam" gibi bir takım isimlerle kategorize edilen "senkretist"¹ (bağdaştırmacı) bir dinsel olgunun doğmasına sebep olmuştur. Anadolu'nun pek çok yöresinde olduğu gibi (daha çok Alevi kültür sahalarında), araştırmamıza konu olan "Keçeci Köyü"nde yaşayan halkın dîni-sosyal hayatlarının her sahasında, özellikle de "Keçeci

* **Yrd. Doç. Dr.**, Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Öğretim üyesi

1 Senkretizm, iki ya da daha fazla dinin birbirine karşarak yepyeni bir din sistemi oluşturmasını anlatmak için kullanılır. Geniş bilgi için bkz., Kürřat Demirci, "Heterodoksi Tarihcilięi ve Bektaři Menakubnamelerindeki şamanik Karakter", *İzlenim Dergisi*, Sayı:2, İstanbul 1995, s.25-26

Baba" ziyaretgahı etrafında şekillenen, mahiyeti kutsal (yazılı) kaynaklardan hareketle değil, daha çok, yaşam biçimi ve kültüre uyarlı olarak performe edilen ve sözlü aktarımla biçimlenen bu dindarlığın, gelenek ve modernlik ekseninde hâlâ çok canlı bir şekilde fonksiyonel olduğu gözlenmektedir. Bununla birlikte, modernleşme sürecinin hızlanmasına, özellikle de şehirleşme ve medyanın en ücra köşedeki yerleşmelere kadar insan yaşamının her alanına damgasını vurmasının neticesinde meydana gelen sosyo-kültürel ve ekonomik değişmeye paralel olarak, "*ziyaret olgusu*"nun öge ve motiflerinde, algılanışında, kendisinden beklenti ve nihayet bunun sonucunda, bu beklentilere ilişkin olarak yerine getirilen ritüellerde, birtakım değişimler kaçınılmaz hale gelmiştir. Bununla birlikte o, modernleşme sürecinde birtakım unsurlarını yitirse de, toplumun değişen dinî-sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına paralel olarak, yeni bir takım formlarla yeni fonksiyonlar yüklenmektedir. Bir anlamda, modernlik karşısında "*yeniden inşa*" edilmektedir. Bu olgunun oldukça canlı biçimde yeniden şekillenen karakteristik bir örneği, *Tokat'ın Erbaa* ilçesine bağlı bir Alevî kültür sahası olan *Keçeci Köyü*'ndeki "*Keçeci Baba*" ziyaretgahında karşımıza çıkmaktadır. Araştırmamız kapsamında katılımlı gözlem, mülakat² ve fotoğraflama gibi dolaysız gözlem tekniklerini kullanarak gerçekleştirdiğimiz bir alan araştırmasından tespit ettiğimiz bulgular, gelenek ile modernleşme arasındaki ilişkinin nasıl "gelgit"lerle dolu bir gerilimli doğaya sahip olduğunu göstermesi açısından özellikle dikkate değer durumdadır. Burada, konumuza derinlik kazandırması için, türbenin bulunduğu köy, türbenin morfolojisi, türbede yatan veya yattığına inanılan şahsın tarihi ve menkıbevi kişiliği ile gelenek ve modernlik ekseninde söz konusu türbe etrafında yeniden şekillenen (inşa edilen) inanış ve pratiklere göz atmamız kaçınılmazdır.

Ziyaret Olgusunun Tarihi ve Kültürel Arkaplanı

Türkçemizde; birini veya bir yeri görmeye gitmek anlamına gelen "*ziyaret*" kelimesi, Arapça "*ziyaret*" kelimesinden gelmekte olup; yine Arapça'da aynı kökten "*zevr*" sözcüğü hem ziyaret etmek, hem de ziyaret eden manalarına gelmektedir. Fenomenolojik açıdan bakıldığında, ziyaret fenomeni; kendilerinde beşer üstü manevi ve ilahi güç ve kudretlerin bulunduğuna inanılan, bir takım mezarların, türbelerin ve mevkilerin çeşitli amaç ve usullerle ziyaret edilmesi şeklinde ortaya çıkmaktadır³. Genel olarak ülkemizde, özel olarak ise araştırma sahamızda karşımıza çıkan ve kutsal bilinerek ziyaret edilen, bu arada haklarında bir çok efsane, keramet ve menkıbe anlatılan, çoğu isimsiz ve bir çoklarının tarihi şahsiyetleri hakkında her hangi bir bilgiye sahip olamadığımız "*şehidler*", "*veliler*", "*evliyalar*", "*pirler*" "*abdallar*", "*babalar*" ve "*dedeler*" ile, bir takım "*su*", "*ağaç*", "*taş*", "*dağ*" ve "*tepe*" gibi

2 Araştırmamız kapsamında, türbeye gerek adı geçen köyden ve gerekse dışarıdan gelen pek çok kişiyle kısa ferdî ve grup görüşmeleri; 9 kişi (beşi söz konusu köyden, dördü ise köy dışından) ile de derinlemesine mülakat yapılmıştır.

3 Ünver Günay-Şaban Kuzgun-Harun Güngör vd., *Kayseri ve Çevresinde Ziyaret ve Ziyaret Yerleri*, Ankara 1996, s.10)

unsurları kapsayan “*ziyaret olgusu*”, kökleri eski Türk dîni tarihine kadar uzanan ve oradan aldığı unsurlarla, Türkler’in tarih boyunca tecrübe ettikleri çeşitli dîni ve kültürel unsurlar ve nihayet, Anadolu’daki mevcut payen kültürlerin dîni-tasavvufî bir pota içerisinde eritilmesi suretiyle oluşmuş dîni sosyal bir fenomendir⁴. Bilindiği gibi Türkler, daha Orta Asya’da iken ve henüz Müslüman olmadan önce yüzyıllar boyunca milli dinlerinden başka *Budizm*, *Mazdeizm*, *Maniheizm*, *Yahudilik* ve *Hristiyanlık* gibi birtakım kültür ve dinleri tecrübe etmiş, İslamiyetle, ilk kez VII. yüzyılda tanışmaya başlamış⁵, nihayet, onlar, IX. ve X. yüzyıldan itibaren büyük kitleler halinde Müslümanlığı kabul etmişlerdir⁶. Bunun sonucunda, eski Türk din ve kültürlerinden birçoğu, İslamî motiflerle birleşip, yeni bir renge bürünmek suretiyle -daha çok kırsal kesimde yaşayan insanlar arasında- varlıklarını devam ettirmişlerdir⁷. Olaya bu açıdan baktığımızda, günümüzde, Anadolu’nun çeşitli yörelerinde yaşatılan “*ziyaret fenomeninin*” önemli bir tezahür biçimini oluşturan “*veli kültü*”hün temelini geniş ölçüde, İslam öncesi eski tabiat kültürlerinden “*Şamanist*”⁸ uygulamalar ve özellikle “*Budizm*”, “*Zerdüştilik*”, “*Maniheizm*” ve *Mazdeizm* gibi dinlerin kalıntılarının zaman ve mekan içinde bağdaştırılması (*senkretizm*) suretiyle oluşmuş⁹ olduğunu söyleyebiliriz.

Keçeci Köyü ile ilgili genel bilgiler

Keçeci Köyü, Tokat ili Erbaa ilçesine bağlı bir köy olup, il merkezine 70, ilçe merkezine ise 31 km’lik bir mesafededir. Köyde, yaklaşık olarak 250 hane mevcut olup Tokat Sağlık Müdürlüğü’nün hazırladığı ETF raporlarına göre 1998 yılı nüfusu 872’dir. Köy, Kelkit Irmağı’nın Canpolat Yaylası’ndan doğan küçük bir çayın kenarında, Sakarat Dağı eteklerindeki dar bir vadide kurulmuş, komşu köy olan Sokutaş ile birlikte Erbaa ilçesine bağlı olan iki Alevi Köyünden birisidir.

- 4 Türklerin Anadolu’da şekillenen dîni kültür ve yaşayışları üzerinde etkisi olan bir çok dîni, kültürel ve sihrî unsurlarının hususunda geniş bilgi için bkz., Fuad Köprülü, “İslâm Sûfi Tarikatlerine Türk-Moğol Şamanlığının Tesiri”, *Ankara Ün. İlahiyat Fak. Dergisi*, C. XVIII, Ankara 1972, s.141-152; H. Ziya Ülken, “Anadolu Örf ve Adetlerinde Eski Kültürlerin İzleri”, *Ankara Ün. İlahiyat Fak. Dergisi*, C.XVII, Ankara 1969, s.1-28
- 5 Ünver Günay-A. Vehbi Ecer, *Toplumsal Değişme Din ve Tarikatlar*, Erciyes. Ün. Yay., Kayseri 1999, s.147.
- 6 Günay vd., a.g.e., s.111.
- 7 Günay-Ecer, a.g.e., s.147.
- 8 Bilindiği gibi Şamanizm, dini bir sistem olmaktan daha çok, büyü ve sihrin ön plana çıktığı oldukça kompleks, büyüsel bir sistemdir. Onun merkezinde, Şaman adı verilen ve bir din adamından daha ziyade, tabip, üfürükçü, tanrılarla insanlar arasında temas kuran gelecektekilerden haber veren, felaketleri önleyen, hastaları iyileştirebilen bir kâhin veya büyücü bulunmaktadır. Geniş bilgi için bkz., Abdülkadir İnan, *Eski Türk Dini*, İstanbul 1976, s.54-57. Şamanlar durumları ile velilerin vecd, keramet ve inzivaları arasında bir takım benzerlikler bulunmaktadır. Öte taraftan, Türk dini tarihinin en eski dönemlerinden itibaren, Türk zümreleri arasında Natürizm ve Animizmin gibi bir takım değişik inanç formlarına da rastlanıldığı bilinen bir gerçektir. Günay vd., a.g.e., s.112
- 9 Geniş bilgi için bkz. Ahmet Yaşar Ocak, *Babailer İsyanı*, 2.bs. İst: Dergah Yay., 1996, s.77 ve yine aynı yazarın *Kültür Tarihi kaynağı Olarak Manâkıbnâmeler*, T.T.K. Yay., Ankara 1997, s. 11.

Okur-yazarlık oranı oldukça yüksek olan halkın temel geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Halk arasında, Keçeci Baba'nın evlerin iki katlı yapılmasına izin vermediğine inanıldığından, evler tek katlı yapılmaktadır.

Keçeci Baba Türbesinin Yapısı

Keçeci Baba Türbesi, yaklaşık 40-50 metrekare büyüklüğünde, tavanı düz, tarihi değeri olmayan ve sonradan yapılmış betonarme bir bina olup, üç bölümden oluşmaktadır. Bunlar: türbe girişinin solunda bulunan ve akıl hastaları veya kuduz hastalarının zincirle bağlandığı oda, sağında buraya kalma-ya gelen hastalar için bırakılan araç-gereçlerin (yatak, yorgan vs.) bulunduğu bölüm ve nihayet türbenin bulunduğu asıl mekan. Türbe temiz ve bakımlı olup yerler halıyla örtülmüştür. Türbe girişinin solunda yer alan ve *Keçeci Baba*'ya ait olduğuna inanılan kabrin üstü yaklaşık iki metre boyunda yeşil ipekli bir satenle örtülmüştür. Türbede *Keçeci Baba*'nıniki ile birlikte dokuz mezar daha bulunmaktadır ki, halk arasında bu mezarlarda yatan zatların *Keçeci Baba*'nın oğlu, gelini, hanımı ve torunları olduğuna inanılmaktadır. Türbenin kible duvarı ile batı tarafında bulunan duvarın bittiği yerde bir sancak bulunmaktadır ki, bu sancağın ucundaki demirde Osmanlıca düşülen bin kayıta "*Hoca Mahmut Veli*" yazılıdır. Türbe içerisinde güneyde birer pencere, güneydeki pencerenin sağ tarafında Hz. Ali'nin, solda Atatürk ve on iki imam ve Alevilerce kutsal kabul edilen kimselere ait temsili resimler mevcuttur. Türbe binasının dışında ahşap bir camii ve bir de ev bulunmaktadır ki, yöre halkı bunları *Keçeci Baba*'nın yaptığı/yaptırdığına inanmaktadır.

Keçeci Babanın Tarihi ve Menkıbevi Kişiliği

Halk arasında daha çok "*Keçeci Baba*", "*Ahi Mahmud-i Veli*", "*Gül Ahi Baba*", "*Şah Mahmut Veli*" gibi isimlerle de anılan zatın tarihi kişiliğine ilişkin birbirinden farklı bir çok rivayet anlatılmaktadır. Bunlardan bazıları: *Keçeci Baba*'nın, buraya Horasan'ın Nişabur şehrinden XIII. yüzyılda gelmiş olduğu ve Ahmet Yesevi'nin talebesi olduğu¹⁰, soyunun on iki İmamlardan İmam Mirza'ya dayandığı ve aynı zamanda Hacı Bektaş'ı Velinin amcazadesi olduğu¹¹, H. 750 (M. 1349)'da burada şehit düştüğü ve ayrıca iki oğlundan birinin kendi yanında diğerinin ise Rusya'da şehit düştüğü¹² şeklindedir. Selçuklu döneminin son ahi babası olduğuna inanılmaktadır. Döneminin önde gelen sanatlarından olan keçeciliğin en önemli ustalarından olduğu için köyün adının bundan kaynaklandığı ileri sürülmektedir.

Konya Şihabuddun Uzlu kütüphanesinde henüz numaralanmamış, 1121 H.1121/1709 M. İstinsah tarihli bir mecmuanın ekinde, Turhal kazasında medfun olan Evliya-ı kiram hazretlerinin isimleri bölümünde; *Keçeci Baba*'nın adından *Ahi Baba Sultan* diye bahsedilmekte ve şu an türbesinin bulunduğu yerin büyük hadsiz bir asitane olduğuvurgulanmaktadır. Buradan an-

10 Emin Ulu, "Keçeci Baba, Ahi Mahmut Veli", *Tokat Kültür Araştırma Dergisi*, Sayı:10, 1997, s.20

11 Tekkeşin, Hasan Eraslan, 1932 Keçeci Köyü doğumlu, okur-yazar değil, Tekkeşin, 12 Şehri Temiz-Şükrü Peynirci, *Erbaa*, Erbaa 1996, s.222

laşıldığına göre, Keçeci Baba, derviş olmasının ötesinde, bir ahi şeyhidir. Tarihçi Mikail Bayram, O dönemde ahi teşkilatının Tokatta oldukça faal olduğunu belirtmektedir. Nitekim, Anadolu'da ilk defa ahi "*fütüvvet-namesi*"ni yazan Mevlana Nazırü'd-Din'in de Tokatlı olup, söz konusu yazar, adı geçen eserini Tokat'taki ahilerin lideri bulunan *Ahi Mahmüt Bey'e* (yani *Keçeci Babaya*) sunmuştur¹³.

Anadolu'da ziyarete konu olan pek çok yatır veya evliya örneğinde olduğu gibi, Keçeci Baba'nın şahsiyeti ile ilgili anlatılanların birçoğu, O'nun efsanevi veya menkıbevi¹⁴ kişiliği ile ilgilidir. Bunların çoğunluğu, kendi adını alan *Keçeci Köyü*'ne geliş ve ondan sonraki hayatı ile ilgili anlatılanlardan oluşmaktadır. Bunların en çok anlatılanları şunlardır:

Menkıbe I: Keçeci Baba Horasan'dan Anadolu'ya gelmek üzere yola çıkarken elindeki çelik taşı (halk, bazen buna çelik taş demektedir) Anadolu topraklarına doğru fırlatır. Amacı, söz konusu taşın burada dikildiği yere gelip, oraya yerleşmektir. Nihayet, aradığı taşı türbesi bulunduğu köyde bulur ve buraya yerleşir. Nitekim, Türbe dışında yere dikili yaklaşık bir metre boyunda ve elli santim enindeki taşın bu taş olduğuna inanılmaktadır¹⁵.

Menkıbe II: Keçeci Baba, Turhal tarafından köye gelirken, o zamanki adı Serpim, şimdiki adı Yenisu olan köye uğrar. O dönemde köy bir Rum diyarıdır. Oldukça yorulan veli, oturup biraz dinlenir. Bu sırada abdest alıp namazını da kılar. Bunu gören köylüler bu zatın ermiş biri olduğunu anlayıp yanına varırlar. Derviş isteklerini sorduğunda, içme suları olmadığını söyler ve O'ndan yardım dilerler. Derviş köylüleri alıp *Gözderesi* adı verilen taşlık bir mevkiye getirir. Köylüler şaşkındır. Bu kayalıklardan su çıkacağına inanmazlar. Derviş, dua edince kayanın dibinden koca bir su fışkırır, öyle ki, neredeyse köyü sel götürecektir. Köylülerin: "bu bize çok" demesi üzerine suya seslenen derviş onu azaltır. Bunu gören köylülerin tamamı Müslüman olur. Oradan kalkan derviş, günümüzde *arpalık* diye isimlendirilen mevkiye gelince bir sofraya açıp, yiyip-içtikten sonra: "burası benim serpinim olsun, Allah burayı yokluktan korusun" diyerek geriye kalanları etrafa serper. Ortalık bollukla dolar¹⁶.

Menkıbe III: Derviş, köye gelirken, Erbaa'ya bağlı bir Çerkez köyü olan *Canpolat'a* uğrar. Burada, köye bir iki km. uzaklıktaki bir ırmağın kenarında eskiden bir Rum köyü varmış. Bu ırmağın kenarında kadınlar çamaşır yıkıyorlarmış. Akşama doğru bu mevkiye varan derviş, ikinci namazını kaçırmamak için, çamaşır yıkayanlardan birinden Allah rızası için su ister. Ancak kadının: "gözün kör mü?, İşte ırmak" demesi üzerine, bir hayli sinirlenen

13 Mikail Bayram, "Selçuklular zamanında Tokat Yöresinde İlimi ve Fikri Faaliyetler", *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu, Bildirileri (2-6 Temmuz 1986)*, Ankara 1987, s.34,37

14 Menkıbe (çoğulu menakıb) terimi, tasavvuf tarihinde, sufilerin izhar ettikleri harikulade olayları ifade etmekte kullanılan bir terimdir. Geniş bilgi için bkz., Ocak, Menâkıbnameler, s.27-29

15 Emine Eraslan, 1938 Keçeci Köyü doğumlu, okur-yazar değil, ev hanımı

16 Nurettin Eraslan, 1929 Keçeci Köyü doğumlu, okur-yazar değil, çiftçi

derviş: “dilerim, Allah’tan bu köy yere batar” diye beddua eder. O an köy, içindeki her şeyle beraber birden yere batar. Yoluna devam eden derviş, ırmağın öbür tarafına geçince, oradan abdest alır ve daha sonra oradaki bir taşın üzerine çıkarak ezan okur. Dervişin ayaklarının izi taşta çıkar. Günümüzde, söz konusu taşın üzerinde bulunan ve şeyhe ait olduğuna inanılan ize “*ayak bastı*” denilmektedir ki, burası, günümüzde, hâlâ, geç yürüyen çocuklar için ziyarete konu olmaktadır. Daha sonra, şu an medfun olduğu köyü kendi ismiyle kurarak, buraya yerleşir, burada bir tekke ve camii inşa ederek hayatının sonuna kadar halkı İslam’a çağırır¹⁷.

Menkbe IV: Köye yerleşen *Keçeci Baba*’nın namı Selçuklu Devleti’nin başşehri olan Konya’daki saraya vardığında, Keçeci Baba’nın gerçekten veli olup olmadığını öğrenmek isteyen Padişah, ferman buyurarak dervişi huzuruna ister. İki asker fermanı yerine getirmek üzere köye gelirler. Bu sırada derviş, tekkesinin üzerini inşa ettirmektedir. Askerler, tekkeye iyice yaklaştıklarında hayrete düşerler. Zira, geyikler dağdan kereste çekmekte, yılanlar ise bu kerestelerin bağlanmasıyla uyanık olmaktadır. Her türlü canlı (kurt, kuş vb. gibi) dervişe hizmette kusur etmiyorlarmış. Oldukça şaşırın askerler Padişahın fermanını dervişe bildirince, derviş hiç itiraz etmeksizin onlarla birlikte yola koyulur. Ancak, köy çıkışında askerler dervişi mızraklarıyla rahatsız edince derviş: “Allah’tan atlarınız sancılansın” diye beddua eder. Bunun üzerine atlar, üzerlerindeki askerleri yere iterek, yerde tepinmeye başlarlar. Hatalarını anlayan askerler dervişe yalvarıp, yakararak kendilerini bu durumdan kurtarmalarını isterler. Bunun üzerine, Derviş, şu an “*sancı pelidi*” adı verilen ve hastalanan hayvanların tedavisi amacıyla ziyaret edilen yerde dua eder, atlar düzelir. Bu olaydan sonra askerlere dönen derviş: “ben sizinle yola devam edemem, siz varın Amasya’daki falanca hana yerleşin. Ben gelince beraber devam ederiz” der. Askerler hana varınca gözlerine inanamazlar, meğer derviş üç gün önceden buraya gelmiş. Daha sonra Saraya varırlar. Padişah, O’nun derviş olup olmadığını anlamak için, önceden kapı eşiğinin altına bir Kur’an ve ekmeği saklatmıştır. Derviş sarayın kapısına varınca Padişah tarafından selamlanır içeri davet edilir. Ancak, şeyh: “eğer, kapının altındaki ekmeği alırsanız içeri girerim” der. Dervişin dediği yapılır. İçeri girerler. Dervişe yer gösterilir, oturtulur. Padişah derviştan yeni kerametler beklemektedir. Önceden içlerinden birisinde zehir bulunan iki fincan kahve hazırlanmıştır. Hizmetçi kahveleri içeri getirir, ancak hangisinde zehir olduğunu unuttur. Zehirliyi derviş yerine Padişaha sunar. Derviş, bunun üzerine padişaha dönerek: “Padişahım, sakın içme! Senin nasibin bende, benimki sende” der ve alıp zehirli olanı içer. Biraz sonra, şehadet parmağını fincanın içine sokunca; bardak yeniden ağzına kadar kahveyle dolar.

Dervişin kerametlerini gören Padişah, iyice emin olmak için derviştan yeni bir keramet bekler. Bu amaçla, sarayın ekmeği fırınlarından birini yakıtılarak dervişe beraber üç-dört yaşlarında bir çocuğu akşamdan fırının içerisine atarak, fırının ağzını iyice kapatır. Sabah vezirleriyle beraber heyecanla

17 Ali Aydın, 1950 Keçeci Köyü doğumlu, tekkesin, ortaokul mezunu, çiftçi

fırının yanına varan padişah, kapağı açtırdığında birde ne görsün!... Dervişin sakalı buz tutmuş, elindeki çocuk ise, bir güle dönmüş. Dışarı çıktıklarında, dervişin duasıyla çocuk tekrar canlanır. Padişah hayretler içerisinde dona kalır. Padişah misafirinın derviş olduğundan iyice emin olmuştur. O'na izzet, ikramda bulunarak, sarayının her tarafını yeşil keçelerle donatıp, donatamayacağını sorar. Padişah daha sözünü bitirmeden, sarayın her tarafının bin bir çeşit keçelerle donatıldığı görülür. Bunun üzerine Padişah: "amma da keçecisin" der ve böylece derviş, O günden sonra "*Keçeci Baba*" ismiyle anılır olmuş. Dervişin keramet ve büyüklüğüne olan inancı bir kat daha artan Padişah, arzusunu sorar. Bunun üzerine derviş: "Padişahım, bize fani dünya mülkü gerekmez" diyerek Konya'dan ayrılarak şimdiki köyüne gelir, ve ömrünün sonuna kadar halkı aydınlatmaya devam eder.

Görüldüğü gibi, Anadolu'da evliya olduğuna inanılan pek çok zatta olduğu gibi, *Keçeci Baba'nın* tarihi kişiliği hakkında da pek az şeyin bilinmesi, O'nun hakkında bir çok efsane, keramet ve menkıbenin türetilmesine sebep olmuştur. Hiç şüphesiz, O'nun hakkında bu kadar efsane ve kerametın kurgulanmasının en önemli nedeni; O'nun olağanüstü manevi güçlerle (feyz ve bereketlerle) mücehhez bir zat olarak kabul edilmesiyle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle, yöre halkı, O'nu diğer insanlardan ayırdetmek için, inancını ve hayal gücünü kullanmak suretiyle kendisiyle ilgili pek efsane, keramet ve menkıbe türetmiştir. Bu menkıbe, efsane ve kerametler sayesinde, hatta bunlara yenileri de eklenmek suretiyle modernleşme süreci karşısında söz konusu zata duyulan ilgi ve hassasiyet devamlı canlı tutulmakta ve böylece O, halkı kendisine çeken "evliya" ya da "eren" olmaya devam etmektedir.

Yukarıda "*Keçeci Baba*" ile ilgili anlatılan menkıbe, efsane ve kerametlerin ana temaları ve motiflerini göz önüne aldığımızda, bunlardan bir çoğunun Anadolu'nun pek çok yerindeki *evliya* veya *eren* hakkında anlatılanlarla aynı veya benzer şekilde "*senkretik*" unsurlar barındırdığını görmekteyiz ki, bu durum "*halk dindarlığı*"nın en önemli belirleyicilerindendir. Nitekim, bunlardan; *olmayan bir şeyi yoktan var etme (cebinden çıkardığı bir parça keçe ile tüm sarayı donatma* (4 no'lu menkıbe), *tabiat kuvvetlerine hakimiyet*(2 no'lu menkıbe), *gizli şeyleri bulup çıkarmak* (4 no'lu menkıbe), *ateşe hükmetme* (4 no'lu menkıbe), *uzak mesafeleri kısa zamanda katetmek*(4 no'lu menkıbe), *zararlı bir şeyin (zehirin) zararını gidermek*(4 no'lu menkıbe) ve *bastığı kayada ayağının izini çıkartmak*(3 no'lu menkıbe) gibi motifleri taşıyanlar, daha çok, İslam öncesi Türk inanışlarından (*Şamanizm, Budizm, Zerdüştlük, Maniheizm ve Mazdeizm* gibi); *ölüyü diriltme* (4 no'lu menkıbe), *kaya veya yerden su çıkarmak* (2 no'lu menkıbe), *kendisine saygısızlık gösterenlere felâket musallat etme* (2 ve 4 no'lu menkıbe), *hayvanlara hükmetme veya onları hizmetinde kullanma*(2 ve 4 no'lu menkıbe) ve *mala, mülke bereket verip çoğaltma*(2 no'lu menkıbe) gibi motifler, daha çok İslam ve Hristiyanlıktan ve nihayet; *ateşte yanmama*(4 no'lu menkıbe) motifi ise, İslamî kökenli motiflerdendir¹⁸.

18 Menkıbe motiflerinin dayanağı ve bu konuda örnek bir çalışma için bkz., Ocak, Menâkıbnâmeler, s.71-96.

Türbeyi Ziyaret Amaçları ve Uygulamalar

Keçeci Baba ile ilgili olarak yukarıda anlatılan menkıbe, efsane ve kerametler ile bunların ihtiva ettiği inanç motifleri, hiç şüphesiz, inceleme yapılan köyde yaşayan insanların dünyasında "*halk dindarlığı*", "*halk İslâmı*" veya "*Volk İslam*" şeklinde kategorize edilen, içeriği ve çerçevesi kutsal (yazılı) kaynaklardan daha çok, en genel anlamda yaşam biçimi ve dîni kültüre uyarlı olarak belirlenen dindarlığın zengin tezahür biçimlerini bize sunmaktadır. Köy halkı, hakkında pek çok menkıbe, efsane ve keramet türettiği *Keçeci Babâyı* ve kutsallığını bir şekilde O'nunla olan ilişkisinden aldığına inandıkları *kaya, su, toprak* ve *ağaç* gibi bir takım unsurları gelenek ve modernlik ekseninde değişen ihtiyaç ve arzularına göre, her türlü dilek için ziyaret etmektedir. Esasen, insanları buralara cezbeden şey, onlarda bulunduğu inanan fevkalade manevi güç, feyz ve bereket ve yahut da fenomenolojinin diliyle ifade etmek gerekirse, kutsalın, onunla bir takım ritüel usullerle temasa geçilmesi halinde insanlara faydasının dokunacağına inanılmakta oluşudur. Söz konusu mekanlar, kendilerinde bulunduğu varsayılan bu güç sayesinde insanlara yararları dokunacağı inancıyla, onları çeşitli amaçlarla kendilerine çekmektedirler¹⁹. Bu amaçların belli başlılarını şu şekilde verebiliriz.

1. Tıbbî amaçlı olanlar: Türbe, Anadolu'nun pek çok yerinde olduğu gibi, başta psikolojik hastalıkları (akıl ve sara vs.), olmak üzere, kuduz, cilt hastalıkları ve daha pek çok hastalıktan kurtulmak gayesiyle sıkça ziyaret edilmektedir. Türbe, en çok şu hastalıklardan kurtulmak amacıyla ziyaret edilmektedir.

a. Akıl ve kuduz hastalıkları: Türbe, ülkemizde, özellikle akıl hastalıkları için ziyaret edilen birkaç örnekten birisi olması hasebiyle, söz konusu hastalığa tıbben bir şifa bulamayanlar tarafından giderek artan bir tempoda ziyarete konu olmaktadır. Bu amaçla, türbeye getirilen akıl veya kuduz hastaları; önce türbe girişinin sağ tarafında bulunan hasta bağlama odasına götürülerek el ve ayaklarından duvardaki zincirle bağlanılır, odanın kapısı üzerine örtülür ve bağların kendiliğinden çözülmesine kadar bekletilir²⁰. Sonra, "*Cevher Ocağı*"ndan (halk, buna çöher demektedir) getirilen ve türbenin ayak kısmında muhafaza edilen *cevher (cöher)* toprağından alınan toprak okunarak bir kısmı hastanın üzerine saçılırken, diğer kısmı hastaya yedirilmektedir. Son olarak, türbe dışında bulunan kuyudan alınan ve kutsal olduğuna inanılan su (bu su, köylüler tarafından *zemzem* diye isimlendirilmektedir) hastaya içirilmektedir. Bazen, hasta, bu su ile yıkanmaktadır. Hasta iyi olduğunda türbeye adak kurbanı kesilmektedir²¹.

19 Günay vd., s.104-105. Söz konusu ziyaret yerlerine gösterilen ilgi, Eliade'nin tabiri ile bunlara yapılmış bir tapınma değil, onların, kutsalın bir tezahürü olmalarında gizlidir. Mircea Eliade, **Kutsal ve Din Dışı**, İstanbul 1991, s.x

20 İnanışa göre; eğer hasta iyi olacaksa, gece ak sakallı bir dede (Keçeci Baba) tarafından hastanın bağları çözülmektedir. Nazife Durmuş, 1937 Kırşehir doğumlu, okur-yazar değil, ev hanımı; Fazlı Gün, 1936 Erbaa ilçesi Koçak Kasabası doğumlu, okur-yazar, çiftçi.

21 Nitekim, türbeyi ziyaret ettiğimiz günlerden birinde, türbe önünde adak kurbanı kesenlerden birisi olan 64 yaşındaki Sivahlı Ali Yılmaz, 34 yaşındaki akıl hastası oğlunu birçok kez doktora götürdüğünü ancak, türbeden fayda gördüğünü belirtmiştir.

b- Kısırlığı gidermek, çocuk düşmesini önlemek veya farklı cinsiyette çocuk sahibi olmak: Bu amaçla türbeye getirilen kadınlar, önce türbeyi ziyaret etmekte, bilahare, türbe dışında bulunan yaklaşık elli santim genişliğinde ve bir metre boyundaki bir taşı (bu taşın *Keçeci Baba*'nın Horasan'dan fırlattığı taş olduğuna inanılmakta ve köylülerce *Satı Taşı* olarak adlandırılmaktadır) öpmekte, önünde saygıyla eğilmekte, etrafında üç veya yedi kez dönmekte ve onu kucaklamaktadırlar. Bazen kadın, kaynanası tarafından, burada bulunan başka bir kadına temsili olarak satılarak kısırlığı giderilmeye çalışılmaktadır. Kısırlıktan kurtulmanın diğer bir yolu da, dışarıdaki sudan (*zem-zem*) alarak onunla banyo etme veya türbenin ayak kısmındaki topraktan alıp yeme gibi bir takım uygulamaları içermektedir.

c- Baş ağrısı çekenleri veya cinlenmiş kabul edenleri bu halinden kurtarmak: Bu amaçla türbeye gelen/getirilen kimseler türbe etrafında üç ya da yedi kez dolandırılmakta, ayrılmadan önce, başı ağrıyanların eşarpları, cinlenenlerin ise, iç çamaşırını (atleti) türbe üzerine serilmekte, bir müddet sonra oradan alınarak tekrar hastalara giydirilmektedir.

d- Geç yürüyen, geç konuşan çocukları bu hallerinden kurtarmak: Bu amaçla türbeye getirilen çocuklar, usûlüne uygun olarak türbeye getirilmekte, bilahare, "*ayak bastı*" adı verilen ve daha önce *Keçeci Baba*'nın köye gelirken üzerinde ezan okuduğu ve ayağının izinin çıktığına inanılan taşın (bkz. menkıbe III) yanına götürülerek, bu taşın etrafında üç kez döndürülmektedir.

2- Evlilik ile ilgili sorunlarını (kısmet açmak-evlenmeyi arzu ettiği kimseye kavuşmak veya düzgün gitmeyen ailevi sorunlardan kurtulmak vb. gibi) gidermek: Bu ve benzeri amaçlarla türbeye gelen kimseler, türbeyi ziyaret ettikten sonra, türbe girişinin sağ tarafındaki özel bölmede mum yakmakta, camın önüne para, buğday vb. gibi şeyler bırakmakta, türbe çamlarına veya türbe önündeki ağaç veya çahlara bez-çaput bağlayarak adak adamaktadırlar²².

3- Bir iş edinmek, memuriyete girmek, sınavları kazanmak: Bu amaçla türbeye gelenler usûlüne uygun olarak türbeyi ziyaret etmekte, dualar okumakta, türbeden ayrılırken, *Keçeci Baba*'nın kabrinin ayak ucunda bulunan topraktan (Cevher) veya türbe yakınında bulunan küçük taşlardan alarak üzerinde sağlam bir yerde (daha çok cüzdanında) bulundurmaktadırlar²³.

4- Askerden veya gurbetten sağ dönme: Bu amaçla türbeye gelen kimseler usûlüne uygun olarak türbeyi ziyaret ettikten sonra, türbe etrafındaki küçük taşlardan birer tane alarak, cüzdanlarına koymakta ve üzerlerinde taşımaktadırlar.

5- Ev, araba ve arsa gibi menkul mallarının kolay ve pahalı satılmasını sağlamak: Bu amaçla türbeye gelen kimseler, usûlüne uygun olarak türbeyi ziyaret ettikten sonra, *Keçeci Baba*'nın kabrinin ayak ucunda bulunan topraktan alarak, bu toprağı satmak istedikleri ev, araba veya arsaya serpmektedirler.

22 Ahmet Yiğit, 1976 Erzincan doğumlu, lise mezunu, işsiz.

23 İsmet Durukan, 1964 Kastamonu doğumlu, lise mezunu, işçi

6- Yağmurun yağması, dîni bayramlar ve mevsimler gereklilikleri yerine getirmek için olanlar: Türbe, havaların kurak gitmesi durumunda, yağmur duası için topluca (kadın-erkek) ziyaret edilmekte, burada dualar okunmakta ve türbenin içerisinde bulunan ve *Keçeci Baba*'ya ait olduğuna inanılan sancak, türbenin hemen yanındaki dereye götürülerek suya batırıldıktan sonra evlerde hazırlanan yiyecekler topluca türbenin yanında yenilmektedir. Türbe, ayrıca, dîni bayramlarda, Hidrellez kutlamalarında (6 Mayıs), yayla göçleri için ise, ilkbahar ve sonbaharlarda topluca ziyaret edilmektedir.

7- *Dilekleri kabul olan ve adak adayanların adaklarını yerine getirmeleri maksadıyla*: Daha önce çeşitli amaçlarla türbeyi ziyaret eden ve adak adadıktan sonra, amaçlarına ulaşan kimseler, tekrar türbeyi ziyaret ederek kurbanlarını türbe yakınında kesmekte ve etini o an ziyarette bulunanlarla birlikte pişirerek orada yemektirler. Ancak, Sünnî inancına göre kesilen adak kurbanından kurban sahipleri yiyemeyeceğinden, türbeye gelen Sünniler, kestikleri kurbanı oradakilere dağıtırlar.

Türbe, yukarıda sayılan ve sayılmayan daha pek çok amaçla, her yıl, her etnik ve mezhebî yapıdan, inançtan ve kültürden binlerce kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Hatta, bu durum, modernliğe geçiş süreciyle azalacağı düşüncesinin aksine, giderek artan bir tempoda, yeni formlarla modernleşme sürecine hızla adapte olmaktadır. Nitekim, yaklaşık on yıldan beri, her yıl Ağustos ayının son Pazar günü *Keçeci Köyü*'nde "*Keçeci Baba Kültür Festivali*" düzenlenmesi, bunun en belirgin göstergesidir.

Türbeyi Ziyaret Âdap ve Usulleri

Buraya kadar yaptığımız tahlillerde gördük ki, Keçeci Baba Türbesi kutsal bilinerek pek çok amaçla ziyarete konu olmaktadır. Ancak, bu tür yerler, ancak belirli usûl, âdap ve mensekler çerçevesinde ziyaret edilebilmektedirler. Bu usûl, âdap ve mensekler, ziyaret günü ve saati gibi zaman dilimi ile ilgili olabildiği gibi, ziyarete ön hazırlık ve nihayet kutsal mekanlarla temasa geçilmesi esnasında söz konusu olan bir takım pratikleri içermektedir. Bu çerçevede, *Keçeci Baba Türbesi*, tercihen, Perşembe, cuma ve cumartesi günleri sabah veya öğleden sonra ziyaret edilmektedir. Yağmur duası gibi yılda bir kez ve topluca yapılanlar, genelde bahar mevsiminde veya yaz başlarında yapılmaktadır. Aynı şekilde, Hidrellez kutlamaları için yapılanlar 6 Mayıs'ta, yayla göçleri için yapılan ziyaretler ise, ilkbahar ve sonbaharlarda topluca yapılmaktadır. Bunlardan başka, uzak bir yere gitme, mübarek gün ve geceler, dini bayramlar da ziyaret için birer vesile teşkil etmektedirler. İhtiyaca göre, daha pek çok durumlarda zaman için bir sınırlama görülmemektedir.

Ziyaret esnasında, abdestli olmak, temiz giyinmek, yatırın bulunduğu yere sağ ayakla girmek, dua etmek, türbeden çıkarken türbeye arkasını dönmeden çıkmak gibi yerine getirilmesi gereken bir takım vazgeçilmez kuralları vardır.

Ziyaret, türbenin girişinde bir takım uygulamalarla başlar. Öyle ki, türbenin eşikine gelince "*Bismillahirrahmanirrahim*", dindikten sonra, ardından, Ya Allah, Ya Muhammed, Ya Ali, Şah Hüseyin, "Hata ettik, günahlarımızı-

zı affet” denilerek, eşik üç defa öpülür. Kapıdan içeri girerken de, ilk önce üçer defa sağ ve sol taraftaki kapı ve üst kısmı öpülür. Daha sonra, el ve diz kapakları üzerine eğilerek mezara yaklaşılır. (Bu tür uygulamalar, Alevî olanlar için geçerli). Mezarın yanına gelindiğinde, Fatiha ve İhlâs sureleri başta olmak üzere kur’an okunur, İki rekat namaz kılınır (daha çok Sünniler tarafından), bilâhare huşu içerisinde *Keçeci Baba* ziyaret edilir. Herkes dileklerini diler. En sonunda, Fatiha okunarak ziyaret sonuçlandırılır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Anadolu’nun hemen hemen her yerleşim biriminde kutsiyeti toplum ya da yöre insanı tarafından onaylanmış, “*şehit*”, “*veli*”, “*evliya*”, “*pir*”, “*abdal*”, “*baba*” ve “*dede*” ile; bir takım “*su*”, “*ağaç*”, “*taş*”, “*dağ*” ve *tepe*²⁴ gibi unsurları kapsayan ziyaret fenomeni, kökleri eski Türk dini ve kültürüne kadar uzanan ve oradan aldığı unsurlarla, Türkler’in, tarih boyunca tecrübe ettikleri yeni dînî ve kültürel unsurlarla ve nihayet Anadolu’daki mevcut payen kültürlerin dînî bir pota içerisinde eritilmesi suretiyle oluşmuş sosyal bir fenomendir. Herhangi bir konuda başı dara düşen Anadolu insanı, söz konusu kutsal mekanların manevî feyz ve bereketinden faydalanmak için onları ziyaret eder, onlara çeşitli hediyeler sunar, kurbanlar keser, bez/çaput bağlar, oradaki suyu içer, toprağı yer veya vücudunun ağrıyan yerlerine sürer, buralara sürünerek oradaki manevî feyz ve bereketin kendi bedenine geçmesini temin etmeye çalışır.

Esasen, ziyaret fenomeni, bir toplum içerisinde ve belli bir sosyo-kültürel ortamda hayatiyet bulması hasebiyle, toplumsal bir olgu olup, modernleşme sürecinin insan yaşamının her sahasına damgasını vurmasına paralel olarak, ait olduğu sosyo-kültürel çevrede hüküm süren çeşitli sosyo- kültürel ve ekonomik ve faktörlerde meydana gelen etkilerine göre belirlenen, çeşitlenen, artan veya azalan bir seyyaliyet ve dinamizm çerçevesinde öge, motif ve fonksiyonlarında meydana gelen bir takım değişimlerle hayatiyet bulmaktadır. Bu değişimler üzerinde, hiç şüphesiz, modernleşmenin göstergeleri sayılan, sanayileşme, eğitim-öğretim kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması, halkın kültür ve refah seviyesinin yükselmesi gibi olumlu gelişmelerin yanında, özellikle, daha çok, hızlı modernleşme sürecine ayak uydurulamaması sonucunda doğabilecek, sosyal bunalımlar gibi olumsuzluklara bağlı olarak ortaya çıkan psiko-sosyal ihtiyaçlar ve daha pek çok faktörün etkilerinden söz edile-

24 Anadolu’nun pek çok yerindeki su, ağaç, taş, dağ ve tepe gibi bir takım unsurlar, herhangi bir evliye mezarının yanında bulunmamasına rağmen kendiliğinden kutsal kabul edilirken, önemli bir kısmı kutsallığını yanında bulunduğu evliyadan almaktadır. Bu durum, şüphesiz, Eliade’nin ifadesiyle kutsalın yanında bulunan nesnelere sirayet edebilme gücüyle yakından ilgilidir. Nitekim, araştırmamıza konu olan “Keçeci Baba” örneğinde de bir takım amaçlarla ziyarete konu olan, “taş” (*satı taşı*), “su” (*zemzem*), “Toprak” (*cöher*) ve “ağaç” gibi unsurlar, kutsiyetlerini bizzat kendilerinden değil, hemen yanbaşılarında yatan “Keçeci Baba” dan almaktadırlar. Bu nedenle, söz konusu unsurlara dokunma, onları kullanma veya, üzerlerindeki elbiselerden her hangi birisini bunların yanına veya bırakma gibi uygulamaların, söz konusu unsurlarda bulunduğuna inanılan manevî güçten faydalanma amacı taşıdığını söyleyebiliriz.

bilir. Sözkonusu faktörler, ziyaret fenomeni üzerinde bir yandan olumsuz değişimleri zorunlu kılarken, öbür taraftan, ona, yeni fonksiyonlar yüklemektedir. Nitekim, günümüzde, araştırmamıza konu olan “*Keçeci Baba*” bir taraftan, tıbbın ilerlemesine paralel olarak sıtma, sarılık vb. gibi kesin çaresi bulunan birtakım hastalıklar için,-eskiden olduğu kadar- ziyarete konu olmaktan hemen hemen tamamen çıkarken, öbür taraftan, tıbbın genelde aciz kaldığı psikolojik hastalıkların tedavisi amacıyla, giderek artan bir dinamizm çerçevesinde artan bir şekilde ziyarete konu olmaya devam etmektedir²⁵. Dini geleneğin modernlik karşısındaki durumu, yalnızca yukarıda aktarıldığı türden bir varlığını koruma ve sürdürme çabası olmaktan ibaret değildir. Dahası, sanıldığıının aksine, gelenek ile modernlik arasındaki ilişki birbirine ters yönde işleyen bir etkileşim olarak işlememektedir. Öyle ki, bazen gelenek, modernlik tarafından beklenmedik bir şekilde “*yeniden inşa edilme*” diyebileceğimiz bir süreçte, yeniden kurgulanmaktadır. Nitekim, (türbeyi ziyaret amaçları bölümünde gösterildiği gibi), askere veya gurbete gideceklerin, sağlam bir şekilde geri dönme, bir iş edinme veya sınavları kazanma gibi amaçlarla ziyaretten taş veya toprak alarak bunları yanında bulundurma ile araba ve arsa gibi menkul malların kolay ve pahalı satılmasını sağlamak amacıyla, ziyaretten alınan toprağın (cöher) ev, araba veya arsaya saçılması gibi bir takım uygulamalar, kanımızca, modernleşme sürecinde “*gelenekğin yeniden inşası*”ndan başka bir şey değildir. Burada, “*gelenekğin yeniden inşası*”ndan; uzunca bir tarihsel süreç içerisinde vücut bulmasının ardından, belli bir süre sonra bir takım sebeplerle unutulmuş ya kısmen ya da tamamen terkedilmiş, ancak daha sonraki bir zamanda, genellikle başlangıçtaki formundan farklılaşmış bir şekilde, “*güncel formatlarla*” yeniden işlerlik kazandırılmış bir gelenek kastedilmektedir. Bu süreç sayesinde ki, yapısında cezbedici ve ürkütücü vasıfları taşıyan ve etrafındaki bir takım unsurlara sirayet etmek yeteneğine sahip olduğuna inanılan ziyaret yerleri –*Keçeci Baba* örneğinde olduğu gibi- hala bir çekim merkezi olarak, içerisinde yaşadığı toplumun günlük yaşamlarında karşılaştıkları hemen hemen her türlü sorun ve sıkıntılarını gidermede psiko-sosyal işlevlerle yüklü olduklarından toplumsal dayanışma ve sürekliliğini sağlamaya devam etmektedirler. Çünkü, özellikle geleneksel yapılı (cemaat) topluluklar, modernleşme süreci karşısında varlığını sürdürmede ve kendini yeniden inşa etmede, kalıplaşmış bir takım ritüelleri yerine getirme gereksinimi duymaktadır. Zira, söz konusu ritüeller, geleneksel yapılı toplumların varoluşlarının bir tür garantisi niteliğindedir.

Şüphesiz, ziyaret olgusunun sosyal fonksiyonları yukarıda belirtilenlerle sınırlı olmayıp, O, daha pek çok noktadan fonksiyonelliği devam ettirmektedir. Nitekim, pek çok ziyaret yeri, ait oldukları sosyo-kültürel çevrelerdeki yöre halkı tarafından, kendilerinin ve coğrafyalarının manevi bekçileri ola-

25 Araştırma sahamızda bu konuyla ilgili olarak bize çok ilginç gelen bir uygulamayla karşılaşmış bulunmaktayız ki, bu da; halkın doktora gittikten sonra aldıkları ilaçları türbede içme geleneğini başlatmış olmalarıdır. Bu uygulama, modern tıbbın önerdiği ilaçların etkisini, türbedeki velinin manevi feyz ve bereketiyle takviye etme amacıyla yapılmaktadır ki, bu uygulama, “*gelenekğin modernizm içerisinde yeniden inşası*” diyebileceğimiz bir tezahürü göstermektedir.

rak görülmekte, bu nedenle haklarında bir çok efsane, keramet ve menkıbeler anlatılmak suretiyle toplumun tarih, din, kültür ve özellikle yazılı edebiyatına katkıda bulunmakta; çaresizler ve ruhî bunalım geçiren pek çok kimse için vazgeçilmez psikolojik tatmin merkezleri olmakta; belirli usûl âdab ve menseklerle ziyaret edilebildiğinden, toplumsal ahlâk ve düzenin sağlanmasında düzenleyici olmakta, sosyal yardımlaşma, paylaşma ve dayanışmayı ruhunu pekiştirmektedirler. Bunların da ötesinde, onlar, kendilerine ilişkin inanç ve uygulamalar sayesinde bireyleri biraraya getirerek toplumsal bağları güçlendirmekte, aynı zamanda, geleneklerin sürmesine, inançların tazelenmesine, törelerin ve değer yargılarının kökleşmesine yardım ederek, toplumsal düzeni yeniden kurgulamaktadırlar. Ayrıca, ziyaret esnasında tekrarlanan dinsel ritüeller ve özellikle de semboller vasıtasıyla toplumun kültürünün yeni kuşaklara aktarılmasına vesile olmakta ve dolayısıyla da geleceğin devamını sağlamaktadır.

